

Evangelíkům došla trpělivost. Již i Bratři, mezi nimi starý Budovec, rozhodli se pro rázný postup. Kalvinský vliv i tu zapůsobil na překonání rozpaků. Dne 23. května potrestali páni Slavata a Martinice — Lobkovic nebyl přítomen — vyhozením z oken jejich kanceláře na pražském hradě. Nešlo tak o jejich život [oba se zachránili i se sekretářem zároveň exekvovaným], jako o zahájení rozhodné akce. Zatím neměla za cíl sesazení dynastie, ale ráznou obranu zákona, s katolické strany porušovaného. Zvoleno 30 direktorů s Václavem Vilémem z Roupova v čele a sbíráno vojsko. Jesuité byli jako podněcovatelé nepokoje vypovězeni ze země. Jejich chrám v pražském Klementinu byl dán Bratrům [1620]. Před evropskou veřejností vysvětlili stavové svůj postup dvojí apologií.

Ještě bylo možno najít řešení pokojnou cestou. Ve Vídni však nabyla převahy rada těch, kdo nechtěli smíř, ale označili povstání stavů za nezákonný čin, který císaři uvolňuje ruce k násilné akci protistavovské a protireformační. Ferdinand patřil k této straně. Zatím se již v Čechách bojovalo. Smrt Matyášova v březnu 1619 zmařila zbylé naděje na dohodu. Ferdinand byl v srpnu prohlášen za sesazen z českého trůnu. Vedlejší země české koruny, uspokojené z Čech zvýšením svých práv, projevíly souhlas. Katolíkům ponechána náboženská svoboda. Vláda svěřena direktorům, mezi nimiž byla vedle Budovce řada Bratří, pověřených pak i nejvyššími úřady: Václav Vilém z Roupova se stal nejvyšším kancléřem, Bohuchval Berka z Dubé nejvyšším purkrabím, Petr Milner z Milhauzu vicekancléřem, Budovec prezidentem nad apelacemi. Z evangelického Německa byla očekávána pomoc Unie, již stál v čele mladý falcký kurfiřt Fridrich V. K němu směřovaly sympatie české šlechty, jejichž tolik členů znalo Heidelberg a kurfiřtský dvůr osobně. Kurfiřtská Falc byla již dávno v čele proticísařské strany v Německu. V Čechách od r. 1609 ještě stoupl vliv kalvinské orientace. Příčiněním Bratří byl Fridrich zvolen králem, když bližší kandidát, saský kurfiřt Jan Jiří, projevil o kandidaturu slabý zájem — také svým pitím pohoršoval Čechy. Volbou kalvinského knížete byl však rozmrzen. Tím spíše se hrozil vzestupu kalvinské moci jeho dvorní kazatel Ho-

Podporoval jeho nechuť k Čechům, přijímal za to i dary od Ferdinanda, a kurfiřt se stal na jaře 1620 císařovým spojencem, obdržev v zástavu obojí Lužici. Hoř i kurfiřt se bláhově domnívali, že v Čechách bude potlačen císařem kalvinismus, ale že zůstane ušetřeno luterství.

Fridrich přijel do Prahy s manželkou, dcerou anglického krále Jakuba I., 31. října 1619. Byl korunován administrátorem Dikastem a bratrským seniorem Cyrilem, jenž po Cyrovi zasedl v pražské konsistoři. Na čas se mohlo zdát, že reformace dosáhla v Čechách vrcholu. Pod vlivem nového dvora zesílil kalvinismus. Abraham Scultetus měl jako dvorní kazatel a superintendent přispět k rozhodné reformaci. Nebyl bez pochopení pro potřebu dobré vůle mezi kalvinisty a luterány, ale byl příliš proniknut názorem v Německu běžným o panovníkově ius reformandi [právu na reformaci]. Nechápal české stanovisko tolerance i ke katolíkům ani snášenlivost různých směrů a tradic uvnitř české církve. Kam sahala přímá moc králova, byly zaváděny falcké bohoslužebné řády. Svatovítská katedrála měla být upravena pro krále jako zámek chrám. Byla zbavena soch a obrazů a obrazoboreckou nešetrností, která pohoršila i mnoho evangelíků a rušila zásadu náboženské shody v zemi. Bratři vcelku nesouhlasili s kvapnou kalvinisací. Zejména senioři trvali na zachování bratrských obyčejů při večeři Páně, kdežto někteří páni, i Budovec, zasedli s králem po falckém způsobu za stůl, aby večeři Páně požívali sedíce a s chlebem místo hostie. Nebylo ovšem pochyby, že vliv kalvinského krále a jeho manželky i dvora bude aspoň spoluutvářet, ne-li jednoznačně určovat, ráz české církve. Na Moravě ustupovalo výrazné luterství a rostl sklon ke spojení evangelíků a Bratří.

Ale vláda Fridrichova netrvala než jeden rok. Situace diplomatická i vojenská stala se kritickou. Těžkou ranou pro zdar povstání bylo již z počátku, že se hned nepřipojila Morava. Karel z Žerotína ji zdržel na straně císařově, nevěře v úspěch českého odboje. Teprve r. 1619 provedl převrat jeho příbuzný Ladislav Velen z Žerotína, rovněž Bratr, vzdělaný a bohatý pán, energií Karla převyšující. Ale Ferdinand, zvolený v Říši také za císaře,